

sermonum, sanitatum gratiam, et cognitionem celestium. Multi talibus ornati perierunt, virtutibus autem nemo. Semper virtutum desiderio manitus incedat, qui vi celorum conatur diripere regnum. Hinc S. Gregorius Nazianzenus, primo post Dei auxilium loco ponit desiderium, causam sui profectus. Ita demum, inquit, progrediebamur, Deo, et cupiditate adiutoribus utentes. S. LAUR. *Just. c. IX. de inter Conflict.*

*Meditatio frequens* : per quam necessitas, utilitas, dignitas, iucunditasque virtutis sæpe, ponderatur; ex hac enim meditatione exardescet ignis amoris, et desiderii erga virtutem.

*Oratio crebra, et ardens* : ita enim David suo exemplo docuit, dicens : Quicumque die invocavero te, exaudi me : multiplicabis in anima mea virtutem (Ps. cxxxvii.) : nam sicut terra, licet culta, ac semine plena non statim fruges producit, sed elementum coeli expectat; sic virtus nequaquam solis præceptis innititur, sed sursum datur, ac celesti irrigatione perficitur. Hinc Sanctus Jacobus c. 1, suavitè dicitur : *Si quis vestrum indiget sapientia* (sen virtute, quæ est vera sapientia) *postulet, a Deo qui dat omnibus affluenter, et non improperat; et dabitur ei. Postulet autem in fide, nihil habens.* (Langus in Polyan. f. 1209.) Hoc ipsum medium etiam præceteris suavitè P. Petrus Faber e Societate Jesu, qui inter monita Sodalitatis Parmensi a se relicta, hoc quoque reliquit : Ubi Sacerdos Christi Corpus rite confecerit, aut elevatum ab ara sublime populo præmonstrarit, tum vos (quod in summis numerandum est donis) petetis a Deo famem, sicutque Justitiæ. L. I, vit. c. vii.

*Conatus serius, et constans exercitium virtutum*; nam, ut recte S. Bernardus dixit, virtutes non natura, sed usus facit. (S. BERN. *l. de consil. xi.*) Et, ut ait Aristoteles, sicut edificatio aedificatores, citharizando citharædi efficiuntur; ita quoque justa agendo iusti, temperantia temperantes, fortia fortes evadimus. Non dat natura virtutem, inquit Seneca : Ars est, bonum fieri, virtus non contingit animo, nisi instituto, et edocto, et ad summum assidua exercitatione perducto. Omnis habitus, et facultas, ait Epictetus, assiduis actionibus conservatur, et crescit. Et, ut ait Plutarchus : Si vel parum pergas superaddere parvo, idque frequenter agas, magnum cito habebis acervum. Non de penuria dumtaxat augenda, verum est, sed ad

omnia pertinet, maxime ad virtutis incrementum, cum ad doctrinam, assidua, atque efficax adjungitur assuefactio. (Aristh. l. IV, Eth. c. iv.) Hinc noster P. Petrus Faber malebat propter virtutum inopiam quam propter quotidianas noxas minimas, compungi. (Vit. l. II, c. xi.) Quo in errore hi plerumque versantur, qui sanctitati præ cæteris student, ut ad errata quotidiana, magis intendant aciem, quam ad lucra virtutis. Cujus et aliquando fraudis Fabrum piguit, studiosius forsitan persecutum artes errandi, atque cadendi, ut ipse in quodam suo scripto loquitur, quam ipsa decora, et ornamenta virtutum. Quamquam enim virtus est, vitia fugere, ut præstans Poeta dixit : tamen in unis deplorandis, contemplandisque peccatis, perpetuo hærerere defixum, nec majora, et potiora suspicere, id animi retardat impetum grandia molientis, et ipsa infringit, atque hebetat incrementa virtutis, quæ denique ipsa esse non possunt, sine fuga, et diminutione vitiorum. Denique exercitium hoc adeo est necessarium, ut sicut bellator sine armis esse non potest; ita nec sine exercitatione virtus. Unde et Dominus in Evangelio ait : A diebus Joannis Baptistæ regnum celorum cogitur, et cogentes diripiunt illud. Idipsum confirmans alibi ait : Nulla sine labore virtus est, quia labor virtutis processus est.

*Examen assiduum super progressus* : quod remedium S. Augustinus sequentibus verbis suavitè : Proficite, fratres mei, discutite vos ipsos sine dolo, sine adulatione, sine palpatione; non enim est aliquis intus tecum, cui erubescas, et jactes te. Est tibi, sed cui palcat humilitas; ipse te probat. Proba et teipsum tu ipse. Semper tibi displiceat, quod es, si vis pervenire ad id, quod non es; nam ubi tibi placuisti, remansisti. L. II, s. xv, de verbis Apost.

*Longanimitas* : uti commune illud distinctum, omnia potiora media comprehendens indicat :

Exopta, meditare ora, atque operare frequenter.  
Excute te crebro, longanimitate manca.

Si enim mendici diu ante domum divitis expectantes, nummum tandem extorquent; quis dubitet, eum qui magna cum patientia fores liberalissimi Dei sæpius pulsat, demum optatissimum virtutis donum obtenturum.

*Peccati fuga* : nam, teste Sancto Bernar-

## ASCETICA.

do, non potest virtus pariter cum vitis crescere; ergo ut illa vigeat, ista crescere non sinantur. (Serm. LV, in cant.) Idipsum Sanctus Basilius duabus similitudinibus confirmans ait : Impossibile est, ut capaces divinæ gratiæ reddamur, nisi perturbationes, et vitia, nostras animas possidentia, prius ejiciamus. Vidi ego medicos non prius medicinas salutare dare, quam vomitu materiam illam verbi evacuassent, quam ex male diæte genere homines intemperantes sibi ipsis creaverant. Sed et vas, quod humore quopiam odoris tetri, et graveolentis præoccupatum fuerit, atque imbutum, ni id elueris diligenter, odorati cujuspiam unguenti influxum neutiquam poterit recipere. Opus itaque, ea, quæ prius insunt, effundere, ut eorum fiat capax, quæ immittere constuisti. (In Ps. lxxi.) His tertiam similitudinem adjungens Boetius canit :

Qui serere ingenuum volat agrum,  
Liberat arva prius fruticibus,  
Falce rubos, silicemque resecat,  
Ut nova fruge gravis crescat.

L. III, de consolat. met. 1.

Sed et quartam similitudinem idem S. Basilius addidit, dum dixit : Principium recuperandorum honorum est recessio a malis : declina, inquit, a malo, et fac bonum; si enim tibi statim proposuisses perfecta, pigrius ea aggressus fuisses : nunc vero is, quæ facilius comprehenduntur, te assuefacit, quo majore animo sequentia aggrediaris. Ut enim in scala primus ascensus est a terra discessio; ita in divina politia principium progressus secessio est a malis. Ora. vii, de virt. et vitio.

*Exempla Sanctorum frequenter considerare* : nam teste S. Gregorio, plerumque ad exercenda bona opera, aliena non exempla utiliter persuadent, et cum mente humiliter opinione alienæ bona suscipimus, nobis vel ad melius bona producimus, vel ad bonum mala permutamus. Cumque nos de vita proximi famæ splendor irradiat, mens nostra, quæ ad obtinendum virtutis iter se dirigit, quasi in lunæ lumine gressus ponit. (L. XXII, mor. c. vii.) Nimirum uti ruta alioquin amara juxta ficum posita dulcor fit, et mitior, teste Pierio, (S. 1, hieroglyph.) ita is, qui amarum est moribus, mitescit in societate bonorum. Uvaque conspecta livorem ducit ab uva.

Quinque sunt, quæ de virtute præcipue bene ab Asceta discenda, aliisque inculcanda sunt : *Primum est, ut cognoscat proprietates, seu indicia virtutis solidæ, quarum tres sunt præcipue.* Prima est, ut sit pura, id est, ex legitimo motivo elicitæ; nam, ut eleganter Sanctus Augustinus dixit : Virtutes non officiis, sed finibus distinguuntur. Officium autem est quod faciendum est; finis vero, propter quod faciendum est. Cum itaque facit homo aliquid, peccare non videtur; cum autem non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare convincitur. Ut vero sciatur, qualis finis præfigendus sit, paulo post addit : Absit autem, ut virtutes veræ cuiquam serviant, nisi illi, vel propter illum, cui dicimus : Domine Deus virtutum convertete nos; proinde virtutes, quæ carnalibus delectationibus, vel commodis, et emolumentis corporalibus servant, veræ esse non possunt. Quæ autem nulli rei servire volunt, nec ipsæ veræ sunt. Veræ quippe virtutes Deo servant in hominibus, a quo donantur hominibus. (S. AUG. l. II, cont. Julian.) Altera proprietates est, ut discreta sit : nam discretio, teste Sancto Laurentio Justiniano, omni virtuti ordinem ponit, modum tribuit, decorem et perpetuitatem confert. Imo non solum virtus est, sed virtutum moderatrix, ordinatrix effectum et doctrina morum, quæ fixo gradu possessorem suum perducit ad Dominum; nulla enim virtus perfici potest sine discretione. Tolle hanc, et virtus vitium erit, ipsaque affectio naturalis in perturbationem magis convertetur, externiumque naturæ. Hæc virtus lucerna est, in viam Paradisi dirigens. Hæc bona Domini multiplicat nobis commissa, thesaurus quippe desiderabilis in tabernaculo prudentis, sed imprudens homo dissipabit. (S. LAUR. *Just. l. de ligno vite c. III.*) Porro discretio ista in eo consistit, ut medium ubique teneatur, nam, ut recte Sanctus Bernardus discurrit, medium vitiorum virtus tenet, ac proinde sedula eget non solum putatione, sed circumspectione : alioqui verendum est, ne circumquaque a lambentibus, vel potius rodentibus vitis, illa, dum nescit, paulatim elanguat, aut, si supervenerint, suffocetur. Unum in hoc discrimine consilium est, observare diligenter, et mox, ut renascentium capita apparebunt, prompta severitate succidere. (S.

BERN. s. LIV, in *Cant.*) Aliud ad discretionem hanc obtinendam medium Sanctus Gregorius suppeditat sequentibus verbis : Semel virtutum sensus, hoc est, pondera, et quanti quæque sit virtutis actio, ac qualis, melius preces, quam discussiones, inveniunt; nam ea quæ perscrutari in nobis ipsis nitimur, sæpe verius orando, quam investigando penetramus; cum enim mens ad alta per quamdam contemplationis machinam sustollitur, omne, quod ei de ipsa occurrit, sub seipsa diducendo certius contemplatur. (S. GREG. I. II, *mor.*) Sed et Cassianus suam hoc in negotio symbolam conferens ait : Nullatenus desipi poterit quisque, si non suo iudicio, sed majorum vivat exemplo : nec valebit ignorantia ejus callidus hostis illudere, qui universas cogitationes nascentes, perniciosam verecundia nescit oblegere, sed eas maturo examine seniorum vel reprobat, vel admittit. (*Cas. coll. 2, e. XI.*) Tertia est, ut *constans* sit : id est : non tantum prosperitatis, sed etiam adversis temporibus exerceatur : quam proprietatem apte nonnulli bona similitudine explicant, quarum prior ex facie fucata, et naturaliter pulchra desumitur; nam sicut illa superfusa aqua calida colorem, et cum hoc etiam decorem, amittit : hæc autem non conservat modo pulchritudinem, sed etiam auget; ita vera virtus in infirmitatibus, et adversis perficitur, falsa vero deficit, et vitium suum prodit. Posterior ex pastillis pulverem nitratum, vel materiam pro grato fumo excitando aptis desumitur, quarum illæ igni admotæ undique flammæ, et ingratum odorem spargunt, hæc vero constantem lucem, et suavem odorem emittunt; ita namque, et homines virtuosus etiam inter adversa sibi constant, et lucem, ac odorem boni exempli præbent; secus vero falsæ virtutes : hæc enim potius ignem, id est, vindictam, et indignationem, aspirant, et per hoc pessimum odorem mali exempli relinquunt.

*Secundum est, ut magnam habeat estimationem de virtute,* quam quidem ut concipiat, nihil perinde conducet, quam si certo sibi persuaserit, in hac totam hominis felicitatem in hac vita consistere, simulque semen pro futura quoque sempiterna felicitate contineri; cum vere cujusque rei felicitas in assecutione finis consistat; finis autem hominis in hac vita sit vivere secundum rationem, in altera vero in fruitione beatificæ Dei, consistat; ad quam utramque obtinendam virtus

sola unicum est efficacissimumque medium, ut ex superadictis patet.

*Tertium est, ut bene cognoscat ordinem connexionemque virtutum inter se;* quem quidem clare Sanctus Laurentius Justinianus indicavit, dum dixit : Dilectionis radix est charitas, virtutes vero cæteræ spirituales rami esse noscuntur, in illa tamquam radice insertæ. Succide radicem, et repente rami, fructus exsiccantur, et folia. Tolle de corde hominis justificati charitatem, et infructuosæ cæteræ efficiuntur virtutes. (*De triump. Christi agone c. XIV.*) Sicut autem rami sine radice non fructificant; ita nec radix sine ramis; et fructibus proderit; unde sic quisque studere debet charitati, ut cæterarum quoque virtutum studium non intermittat; nam, ut sapienter discurrit Sanctus Gregorius : Una virtus sine aliis, aut omnino nulla est, aut imperfecta, quia nec prudentia vera est, quæ justa, fortis, temperans non est : nec perfecta temperantia, quæ fortis, justa, et prudens non est : nec fortitudo integra, quæ prudens, temperans, justa non est : nec vera justitia, quæ prudens, temperans, fortis non est. (*Lib. XII, mor. c. I.*) Cujus ratio ex ipsa finis ultimi natura, atque perfectione desumenda est; cum enim hæc in unione perfecta cum Deo consistat, ideo prius quidem requiritur Fides, per quam saltem in ænigmate, idest confuse, cognoscatur; quia vero nihil appetitur, nisi cujus obtinendæ spes concipitur, ideo et hæc charitati permitti debet, et tum demum charitas propositum sibi bonum amplectitur. Neque tamen in hoc amplexu sistit, sed, cum Deus felicitatem æternam nos per merita propria obtinere velit, ideo prudentiam exigit, quæ docet media eligere ad talem finem consequendum, qualia sunt, ut debitum Deo, et proximo cultum, et amorem exhibeamus, ad quod præstandum justitia inclinatur; verum non sine grandi difficultate, quam duplex impedimentum, scilicet cupiditas honorum sensibilium, et timor variarum difficultatum in virtutis exercitio occurrentium creant, ad quorum proinde impedimentorum remotionem aliæ dæmone virtutes, temperantia nempe, et fortitudo, ordinantur, quarum prior inordinatam cupiditatem, posterior timorem inordinatum coercet, rationique subjicit.

*Quartum est, ut apta solidaque cognoscat media ad virtutem addiscendam;* qua quidem supra in paragrapho antecedente copiose

sunt explicata, atque adeo hoc loco non sunt repetenda.

*Quantum est, ut bene cognoscat indicia ex quibus profectus in virtutibus cognosci potest;* quæ frequentia a probatis auctoribus assignantur :

(1). *Primum est, si opera quotidiana virtutum promptius, et facilius eliciantur,* quam antea; nam, ut recte advertit S. Theodorus Studita : Inquietum est quid virtus, quæ laud cessat unquam, quin præditos se in melius provehat semper. (S. THEOD. s. CVIII.) Quod demonstrans Apostolus ait : *Quæ retro sunt, obliviscens, ad ea vero, quæ sunt priora, extendens me ipsum, ad destinatum persequor bravium supernæ vocationis, in Christo Jesu :* ut quies sit in virtute nulla. Nam a virtute quies, vitii est exordium. Itaque nec nos quiescamus, fratres, a virtutis curriculo, sed assiduo pernicem, ac novitium, e robore in robur provehamur, dum in virum adultum evadamus, necon in mensuram ætatis plenitudinis Christi.

(2). *Secundum est, si cum minore repugnantia amoris proprii, et vitii natura fiant;* nimirum, ut Abbas Nesterio ait : Ita virtutum perfectione mens sit nostra formata, ut talis non jam coacta, et quasi violento imperio subjecta famuletur, sed tamquam naturali bono delectetur, atque pascatur. (*Collat. XIV, c. III, apud Cas.*) Hanc repugnantiam in bono abigit frequentatio bonorum operum. Nam, ut docuit Christus Dominus Sanctam Birgittam : Ego habeo unum gazophylacium, in quo sunt reposita, et gratia quasi plumbum, et cella, ubi ista sunt, est circumsepta aculis aculeis pungentibus. Sed qui hoc primo incipit vertere, et revolvere, et deinde portare didicerit, levia videntur sibi postea, quasi pluma, et sic levissima fiunt, quæ antea ponderosa videbantur, et suavia, quæ antea pungere videbantur. Hoc gazophylacium est amor meus; via, quæ ducit ad illud est abnegatio, et abjectio propriæ voluntatis. In amore autem meo videtur aliquibus esse onus, quasi plumbum, quia, cum jejuna debent, et vigilare, seu refrænare carnem, quasi plumbum sibi portare videntur. Si autem verba, et contumelias audierint, si in religione, et oratione morantur, quasi inter aculeos resident, et in omni hora angustiantur. Sed qui in amore meo esse vult, incipiat primo vertere onus, id est, faciat ea quæ potest, cogitando sic : Hoc bene facere possum, si Deus dederit

mihî auxilium; deinde perseverans in incepto, cum tanta alacritate, quæ videbatur sibi prius esse onerosa, incipit portare, quod omnis labor in jejuniis, seu vigiliis, et aliis laboribus quibuscumque, est sibi tam levis, quasi pluma. Et in tali sede quiescent amici mei, quæ est malis, et desidiosis quasi circumsepta aculeis, et spinis : sad amicis meis est summa quies, et levis quasi rosa. Ad gazophylacium est via recta contemptus propriæ voluntatis, quando homo, considerata passione, et charitate mea, non curat facere voluntatem suam, et resistit totis viribus, et conatur semper ad majora. Et licet ista via in principio sit aliquantum gravis, tamen in processu multum delectatur, in tantum, quod ea, quæ prius videbantur ad ferendum impossibilia, fiunt postea levissima, ut merito dicat intra se : *Jugum Dei suave est.*

(3). *Tertium est, si cum gustu quadam, et delectatione fiant,* uti Sanctus Barlaam promittebat Sancto Josaphat a se converso : Omnibus, inquit, viribus assuesce virtutibus, casque ita cole, atque exerce, ut earum habitus tibi comparetur. (*Vit. c. XIX.*) Nam si paulum laboris in ipsis susceperis, atque earum habitum contraxeris, postea, ut reipsa se expertum Sanctus Augustinus fatetur : dicens : Quam suave mihî subito factum est carere suavitibus nugarum, et quæ amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat. Ejiciebas enim eas a me, tu vera, et summa suavitas, et intrabas pro eis, omni suavitate dulcior. S. AUG. I. IX, *conf. c. XI.*

(4). *Quartum est, si cum majori fervore, et actu intentione fiat.* Quod indicium Sanctus Abbas Theodorus apud Cassianum indicavit, dicens : Cum ita spiritus ardore succensus, ad ea, quæ invisibilia sunt, et æterna, et tota animi alacritate transmigrat, ut nequaquam se credat jam in carne consistere, hoc est, ac si non esset in carne, sed totus spiritus quidam, ob fervorem spiritus. (*Cass. col. 6, c. XX.*) Imo lumine nature edoctus Platarchus in Moralibus ait : Ut non est verus amor, qui caret zelotypia; ita non amat vehementer virtutem, nisi qui ardet æmulatione recte factorem ab aliis. Ideo S. Climacus ait : Monachus est, qui ita virtutibus affectus est, ut esset voluptatibus aliis, scilicet affectu magno, et fervore.

(5). *Quintus est, si constanter, etiam tempore adversitatum, exerceatur;* nam, ut recte

S. Dorotheus dixit : Quanto magis anima profecerit, tanto robustior efficitur, et ad quævis molestia ferenda validior. (S. DOROTH. *Ser. VII.*) Adeo violentis debet esse amor virtutis, ait Sanctus Chrysostomus, atque, ut ita loquar, tyrannicus, ut nulli cedat occasioni, sed continenter inhaereat amantis animo neque commitat, ut ulla afflictio, aut ullus labor superet animum. (S. CHRYS. *ho. II, ad Phil.*) Nam, ut ait S. Bernardus, virtus, si perfecta sit, facile animum victorem sui, et invictum reddit ad omnia. Bene dixit, ad omnia, scilicet non tantum ad adversa, sed etiam ad prospera, quorum desiderio multi resiliunt a studio virtutum. *Ser. XXXVIII, in Cant.*

(6.) *Sextum est, si celeriter, et quasi naturaliter inclinatione, eliciatur;* nam, ut S. Ambrosius recte dixit : Opus Dei præpreparatum etiam festinationem exigit. (S. AMB. *K. de XLII, mans. n. 26.*) Talis erat virtus Sancti Ignatii Loyolæ, de quo apud Orlandinum dicebat P. Andreas Frusius (quem Ignatius, aliique noti ob innocentiam vite, singularioremque sapientiam, Angelo simillimum iudicabant) celestem Christi gratiam in Ignatio quasi ingenitam, ac naturalem videri, adeo constanter, ac semper ubique, adeoque facile modum, virtutemque servabat. *ORLAN. I. XVI, hist. Soc. n. 123.*

(7.) *Septimum est, si quis alios etiam ad similem virtutis amorem perducere studeat;* sicque illud Plinii encomium mereatur, quod dedit Trajano Imperatori : Tanto laudabilior es, quod cum ipse sis optimus, omnes circa te similes tui effecisti. Quod quidam his potissimum curandum est, qui vel præsentibus aliis, vel ad talem statum sunt vocati, cujus finis est in aliorum quoque salutem, ac perfectionem incumbere; ii enim conari debent juxta Apostolum, ut exhibeant omnem hominem perfectum in Christo Jesu. Nec contenti esse debent levi aliqua perfectione, sed ad altissimam aspirandum est, Medici animarum, inquit Sanctus Gregorius Nazianzenus, scopus est, animæ poenas adde, ac mundo eam eripere, Deoque dare, et Christum per Spiritum Sanctum in pectoris domicilium admittere; atque, ut summatim dicam, eum, qui superni agminis sit, Deum efficere, ac supernam beatitudinem ei comparare. S. GREGOR. *NAZ. LXXIX, 5.*

#### CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Ex occasione thematis : *Sapientia edificavit sibi domum, excidit columnas septem* (*Prov. IX, 1*) : potest breviter natura, et connexio virtutum septem, Theologicarum, et moralium, explicari; et in priori quidem parte ipsa connexio, ejusque necessitas ostendi, ut in paragrapho proximo num. 3, videri est. In posteriori vero parte demonstrari potest præstantia hujus domus, tum ex dignitate illius, cui præparatur, scilicet Sapientie increatae; tum ex affluentia bonorum, quæ in ea continentur : nam omnia bona venerunt pariter cum illa; tum ex ipsa pacis, et securitatis jucunditate, quæ in ea percipitur, non enim contristabit justum, quicquid ei acciderit. (*Prov. XII, 21.*) Unde tandem auditores excitari possunt ad omnem conatum, et laborem, in hac domo edificanda adhibendum, illaque Davidis verba in memoriam revocari : Totis viribus meis præparavi impensas domus Dei mei, opus enim grande est; neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo. *I. PAROL. XXXIX, n. 1 et 2.*

Ex occasione thematis : *Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa* (*Sap. VII, 14*) : possunt explicari motiva ad virtutis studium impellentia, et ostendi, quod triplex illa bonitas, quam homines tantopere appetunt, nullibi melius, quam in virtute, reperitur. 1. Ergo probetur solas virtutes esse veras divitias, atque adeo utile bonum, ut supra § 2 et 3, ex SS. Paulo, et Bernardo offendimus. 2. Pariter demonstretur veros honores, et dignitates per solam virtutem obtineri; hæc enim est unica causa, ob quam homo dignus honore æstimari potest. 3. Delectabile quoque bonum ab ea sola provenire; vere enim, si gaudium est in hoc mundo, hoc utique possidet puri cordis, et magnæ virtutis homo, id quod per comparisonem cum felicitate æterna ostendi potest. Vide Franciscum Labatam in loc. comm, prop. I, II, XI, XIV.

Ex occasione thematis : *Jesus autem proficiebat sapientia, etate, et gratia coram Deo, et hominibus* (*LUC. I*) : ostendatur, quomodo quisvis homo ætatem suam fructuose impendat, et cum Christo crescere debeat, scilicet in sapientia, id est, rerum celestium, pura supremi finis, et mediorem ad illum ducentium, cognitione, et gratia, seu cha-

ritate, per quam suprema felicitas obtinetur, et tanto quisque Deo hominibus gratior, amabiliorque efficitur, quanto plus in hac virtute profecerit, ut variis exemplis facile demonstrari potest.

Ex occasione thematis : *Exercitatio corporalis ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vite, quæ nunc est, et futura* (*I. TIM. IV, 8*) : probari potest, solam virtutem esse quasi animam hominis, et 1. quidem vegetativam, quia per hanc solam ab intrinseco movetur, et per intus susceptionem augetur, et crescit in gratia, et gloria. 2. Sensitivam : quia per hanc solam vere videt ea, quæ videre debet, scilicet ultimum suum finem, et media ad illum necessaria : audit verbum Dei, et custodit illud : odoratur odorem suavissimum exemplorum Christi, et Sanctorum : gustat suavitatem consolationum celestium : et tangit, apprehenditque opera vocationi suæ, statuique congrua : ac denique movetur ambulando per triplicem viam, purgativam, illuminativam, et unitivam, eundo de virtute in virtutem. 3. Rationalem : per virtutem enim meretur memoriam eorum omnium, quæ ad cognoscendum, et amandum Deum pertinent : intellectum objectorum supernaturalium, et præcipue proprietatum, et attributorum divinarum, ac suarum propriarum imperfectionum : voluntatem optime ordinatam, et ad omne bonum propensam. Excitetur proinde auditor, ut de virtute sibi applicet, dictumque putet illud Salomonis : Omni custodia serva cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit. *PROV. IV, 13.*

Ex occasione thematis : *Omnis gloria ejus filie Regis ab intus* (*PSAL. XLI, 14*) : demonstrari potest, omnem bonitatem, et perfectionem hominis in virtute consistere, quia hæc sola omnes conditiones ad verum bonum requisitas continet. Nam 1. hæc sola directe id finem ultimum ducit, ob quam conjunctionem (puta cum summo bono, seu bono per se) qualibet res, sed præcipue homo, respective bonus dicitur. 2. Hæc sola in cuiusvis hominis potestate est, et quovis tempore, statu, et loco exerceri et possideri potest. 3. Hæc sola inauferebilis est, cum, etsi omnia alia cum ipsa vita auferantur, hæc tamen nolenti eripi nunquam queat; ut adeo merito Philosophus quidam rogatus, an non doleat, se bonis suis exutum, et e patria pulsum esse, responderit : Cur do-

leam? omnia mea mecum porto. Hoc fundamento posito, ostendatur, quam insipienter agant, gravissimeque errent, qui vel in divitiarum, vel in honorum, aut voluptatum sensibilibus abundantiam suam felicitatem positam existimant, cum omnia hæc extrinseca sint, et e fortuna, vel aliena voluntate dependant, ideoque contra voluntatem auferri possint. Quæ omnia confirmantur tandem exemplo Salomonis, hæc omnia præ omnibus hominibus abundanter possidentis, et tamen postremo fatentis, se in iis nihil nisi vanitatem, et afflictionem animi reperisse.

Ex occasione thematis : *Sine me nihil potestis facere* (*JOAN. XV, 5*) : ostendatur, virtutem esse optimum instrumentum ad non suam dumtaxat, sed alienam quoque, salutem cum fructu procurandam; ilque probetur 1. auctoritate ipsius Christi dicentis ad Apostolos : Ego sum vitis vera, vos palmites : sicut palmes non potest ferre fructum, nisi manserit in vite : sic nec vos, nisi in me manseritis, scilicet per virtutem charitatis, et aliarum cum ipsa connexarum. Hinc neque ac prædicandum Evangelium ipsos dimittere prius voluit, quam virtute ex alto induerentur. 2. Idipsum ostendatur ex conditionibus ad verum instrumentum requisitis; nam in primis conciliat auctoritatem, tam necessariam operario; hinc virtus, et scientia plerumque soli, et luna comparantur, ut ostendatur, sicut lunam lumen a sole, ita scientiam, et alias similes dotes a virtute suam dignitatem, æstimationemque accipere, ut adeo recte Petrus Chrysologus dixerit : Magisterii auctoritas constat ex vita; dicenda faciens perficit auctorem : e contrario vero, cujus vita despicitur, restat, ut etiam predicatio contemnat. Deinde confert effectivam : uti clare Christus loco supra citato per similitudinem vitis, et palmitum insinuavit (*Ser. CLVII*) ; et S. Paulus egregie confirmavit, dum dixit : Si linguus hominum loquar, et Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æsonans, et cymbalum tinniens (*I. COR. CV, 1*) nimirum longum iter per sermones, breve, et efficax per exempla, quia plerumque homines plus oculis, quam auribus, credunt; hinc Sanctus Ignatius suos tantopere hortatus est, ut omnes in virtutum solidarum, ac perfectarum, ac spiritualium rerum studium incumberent, et in illis majus momentum, quam in doctrina, vel aliis donis naturali-

bus, et humanis, constitutum esse duce-  
rent; illa enim interiora esse, in quibus effi-  
ciam ad exteriora prophanare ad finem no-  
bis propositum oportet. (P. x, Const. § 1.)  
Denique *securitatem* etiam magnam conti-  
net; nam a triplici periculo, quod plerum-  
que imminet operario, fortiter eum defendit;  
non enim permittit eum efferi per *vanam  
gloriam* ex prospero operum successu,  
cum doceat ipsum, ejusmodi successum non  
sibi, sed gratiæ Dei, adscribere, dicereque  
cum S. Davide: Non nobis, Domine, non  
nobis, sed nomini tuo, de gloriam, (Ps. cxiii,  
9.) et cum S. Paulo: Abundantius illis om-  
nibus laboravi, non autem ego, sed gratia  
Dei mecum. (I. Cor. xv, 10.) Nec sinit per  
conversationem cum peccatoribus eorum  
*vanitate* imbui; quia illum perinde ut tres  
peros Babylonicos ab igne concupiscentiæ  
secularis defendit, existens similis Filio Dei:  
estque ea ipsa herba, qua olim P. Araozius  
e Societate Jesu fatebatur se in aula versan-  
tem ab omni graviore lapsu fuisse præserva-  
tum. Nec denique sinit *adversis casibus fran-  
gi*, et ab inepto desistere; quia propter  
amorem sui, velut pulcherrimæ Rachelis,  
omnes labores, et adversitates ei breves, et  
leves facit, ut adeo merito animæ veri ope-  
rarii virtute hæc instructi illi. Sponsæ elo-  
gium applicetur: Quæ est ista, quæ progred-  
itur quasi aurora consurgens (propter in-  
tentionis rectitudinem) pulchra ut luna  
(propter scientiæ abundantiam) electa ut sol  
(propter fervorem charitatis) terribilis ut  
castrorum acies ordinata (propter constan-  
tiæ, patientiæ, humilitatis, aliorumque si-  
milium virtutum copiam.)

#### ALII CONCEPTUS.

Isaïas vidit Dominum in throno excelso,  
et elevato, et duo Seraphim, qui contentis  
vocibus, et alternis vicibus illi acclamabant:  
*Sanctus, Sanctus Sanctus*: Isaïa vi, 3. Ergo-  
ne aliud nihil, aut viderunt, aut invenerunt  
in tanta Majestate ardentis illi præcones,  
quod admirarentur, ac dilaudarent, quam  
unicam, solamque sanctitatem? Non pote-  
rant prædicare omnipotentiam, omniscien-  
tiam, justitiam, misericordiam, et ex infinitis  
attributis ejus alia aliqua? Respondet S.  
Ambrosius, a sanctitate potissimum extulisse  
Deum, ut intelligeremus, sanctitate nihil de-  
bere esse nobis antiquius, nihil carius, aut  
venerabilius. Deum enim ipsum cum sancti-

tate laudamus a digniore commendare non  
possumus: Nihil pretiosius invenimus, quo  
Deum nominare possimus, nisi ut sanctum  
appellemus, inquit ille I. III, de Spir. S. c.  
xviii. Plutarchus Tract. de doctrina Princi-  
pum (ut ne illud Ambrosii nimium miretur)  
plus dixit: Non felix est Deus vitæ spatio,  
inquiens, sed eo, quod est princeps virtutis;  
nisi enim Deus esset æque sanctus, ac æter-  
nus, miseram ageret æternitatem, aut æter-  
nam miseriam. Quomodo ergo possit homo  
de quacumque gratia gloriari, dum illa ca-  
reat, charum gratumque Deo, quæ facit? Ut  
desint cætera, hæc una illum locupletissi-  
mum facit: abundet aliis, absque hæc, omni  
mendicabulo magis mendicus est. S. AMB.  
I. III, de Sp. Sanct. xviii.

Luca xv, aiebat Dominus: *Quæ mulier ha-  
bens drachmas decem, si perdidit drachmam  
unam, nonne accendit lucernam, et everrit do-  
mum, et quærît diligenter, donec inveniat eam?*  
S. Gregorius Nyssenus plurimum admiratur  
tam sedulam, sollicitam, et avaram hujus  
mulieris in conquirenda una drachma  
curam, quæ fecit, ut et lucernam medio die  
accenderet, et everreret, tantumque non  
everreret domum, et omnia locis suis move-  
ret, et nullum angulum inexploratum reli-  
queret. Si novem reliquas perdidisset, magni-  
tudo jacturæ tantum conquirendi laborem  
meruisse, videri posset. Quæ vero drachma  
illa fuit, quam tanto studio indagavit, sine  
qua nullam putavit habere reliquam, lamet-  
si novem superessent, qua sola se magis di-  
vitem putavit, quam cæteris omnibus? Res-  
pondet S. Nyssenus, hanc drachmam esse  
gratiam Dei, quæ nos in illius amicitiam as-  
serit, quæ nos illi acceptos, et charos facit.  
Ea vero sola tam studiose, ac solite investi-  
gatur, cæterarum præ hæc ratio nulla habe-  
tur. Quæ gratia Dei destituta est anima, ea  
tam est orphanæ, tam vidua, ut cæteris om-  
nibus bonis, donis, ornamentis exutam nu-  
datamque existimare possis; reliqua nempe  
omnia absunt, ubi non adest illa: Et si om-  
nes adsint (puta virtutum quarumvis facul-  
tates) illa tamen una remota sit ab animo il-  
lo viduo, nulla existit utilitas. S. GREG.  
Nyssen. de Virg. xii.

S. Joannes Chrysostomus apud Anastasium  
Nicanum quaest. xviii, magnopere admira-  
tur Moysen, quod tantum vestium ornatum  
Aaron concesserit, quoad ministerium Dei  
uteretur, ipse vero nihil Pontificium orna-  
mentorum sibi usurpaverit, qui tamen cum

Deo familiaris, quam Aaron, quin, et facie  
ad faciem, loquebatur. Erat Moyses illa veste  
nudatus, Moyses non fuit unctus oleo,  
non gestavit vestem sacerdotalem, inquit  
ille: Quamobrem vero non similiter ac  
Aaron, cum vestitus sacri majestate ille ma-  
gis uti debuisset videbatur, qui cum Deo fa-  
miliaris communicabat? Respondit sanctus  
Doctor: Ut discas, quod ei, qui est secun-  
dum Deum perfectus, ornamentum sufficit  
virtutis. Quod Moyses non splendide, ut  
Aaron, et cæteri Sacerdotes, se vestivit, non  
id factum, quod ejusmodi ornamenta non  
plus illi mereretur: sed ut nos admonere-  
mur, perfectionem, neque in Pontificia, ne-  
que in alia, seu regia, seu majore potestate  
positam esse, sed in eo, quod quis sit impie-  
ri Dei servus, et gratiosus illius; quod  
Pontificiam cidarim, seu regium diadema  
capite gestes, nihilo illustriorem facit orna-  
tus, si gratia nudus est animus: Ei vero,  
qui est secundum Deum perfectus, ornamen-  
tum virtutis sufficit. Anast. Nixeus. c.  
xviii.

Quis Christo junctor in terris, quam  
quæ illum peperit terris? cui alteri tam pro-  
pense addictus ille fuit, quam suæ sanctissi-  
mæ Matri? Erga illam prolixus fuit, quan-  
tum erga hominum aliorum neminem. In il-  
lam congestis donorum, et gratiarum orna-  
menta, quanta conferri in creaturam ali-  
quam possunt, et hoc tamen illi non dedit,  
quod plurimis aliis longe inferioribus, ut,  
solemnem Baptismum conferre, consecrare,  
benedicere, et alia his affinia facere posset,  
sed neque hoc indulsit, ut Regina mundo  
imperaret, quod mulieres aliæ nonnullæ fe-  
cerunt. Quamobrem talia Matri optima Fi-  
lius potentissimus negavit? Sanctus Ephra-  
phanus lib. III, hæc. 79, respondet: Non  
permisit Deus Beatæ Mariæ dare Baptisma;  
non benedicere discipulos, non imperare in  
terra jussit, sed solum ipsam sanctificationem  
esse voluit. Exornavit, locupletavitque  
Matrem suam ea virtutum copia, ea sancti-  
tatis affluentia, qua nullum in terris homi-  
nem, nullum in cælis Angelum, cui bapti-  
zandi, consecrandi, benedicendi munia non  
concessit, ut hinc intelligeremus, beatitudi-  
nem, etiam vitæ presentis, qua Mater ejus  
supra omnem gavisa fuit, positam esse non  
in dignitatibus officiorum, non in honorum  
titulis, non in majestate imperii, sed in sola  
sanctitatis gratia, inque Dei amicitia, ut  
proinde sola ea omni studio anxie quæri,

et ardentissimis votis expeti debeat. *Epiph.*  
I. III, hæc. 79.

Postquam e terra, et aula Regis Abimelec  
Isaac Patriarcha noster expulsus fuit, appa-  
ruit ei nocte quadam Dominus, utpote timo-  
re perculsum, et anxium in mediis sollicitu-  
dinibus consolaretur, ait: *Ego sum Deus  
Abraham Patris tui, noli timere, quia ego te-  
cum sum*; Genes. xxvi, 24. Quamdiu enim  
ego lateri tuo adhaerebo, non erit, quod for-  
mides conjuratos in tuam perniciem hostes,  
aut persecutores adversarios pertimescas.  
Videtur hoc loco Dominus imperium suum  
angustis limitibus circumscripsisse, et pluri-  
mum coarctasse Jurisdictionem, inquit fere  
Sanctus Joannes Chrysostomus, cum se  
unius tantum subditi dominum facit; An  
nonne ad ostentandam magnitudinem potestatis,  
et amplitudinem regni sui melius fecisset,  
si terræ eorumque Dominum et totius  
universi monarcham absolutum se pronun-  
tiasset? Quid ergo est, quod jurisdictionem  
suam, et monarchiam se contrahit, ut unius  
tantum hominis Dominum se voeet? Respon-  
det Chrysostomus homil. 52, in Genes. Or-  
bis Cooditor unius hominis Deum se dicens,  
non concludit, et abbreviat eum Patriarchæ  
appellatione suum Dominum. Ita, inquit,  
cum mihi fecit proprium, ut apud me repu-  
tetur tanti, quanti alii homines. Quod ergo  
unius Abraham Dominum se Deus vocavit, ea  
re non in arctum coegit suum imperium, sed  
indicare voluit, unum Abraham sibi omnium  
reliquorum hominum instar esse. Docemur  
ea re, verissimum esse, quod hujus capituli  
titulus habet, nempe magnitudinem rei cu-  
juspian non in multitudine, neque pretium  
in mole, sed in valore, et qualitate, positum  
esse. Nam unius Abraham in una bilanci  
parte positi pondera apud Deum graviora  
erant, et pretium majus, quam totius mundi  
reliqui: Ita eum mihi feci proprium, ut  
apud me reputetur tanti, quanti alii homi-  
nes. Sic videmur unum solem stellis omni-  
bus potiore esse, adamantem unum multis  
rudibus saxis præstantiorem. S. CHRYS. ho-  
III, in Gen.

Conceptit sterilis Rebecca, et geminos,  
Esau, et Jacob, quamquam magnis cum do-  
loribus, enixa est: Quorum ille abominabi-  
lis fuit Deo, hic pergratus oculis supremæ il-  
lius majestatis. Fuit conceptio miraculosa,  
et postquam Jacob peperit, alios post hæc  
edidisse liberos, sacer textus non memorat,  
qui tamen hoc non dissimulasset, si illa pro-

lem aliam mundo dedisset. Querit ergo nunc eruditus interpres Guilielmus Eboracensis in cap. XXVI. Genes. claus. IV, qu. 12, quamobrem formosa Rebecca finem pariendi fecit, postquam mundum felici illo partu Jacob nobilitavit? Respondet questioni: Quod non plures filios ediderit, hoc ideo forte fuit, quia post dictum miraculum rediit ad pristinum statum, scilicet sterilitatis; debuit enim illi sufficere genuisse Jacob, qui appetiari poterat super mille alios filios. Plus satis erat sterili matronæ, quod Deus illi aperuerat fecunditatis fores, per quas ad illustrandum mundum prodiret tam magnus, et insignis Patriarcha, quam erat Jacob, qui solus liberis millenos exæquare poterat. *Guil. Eborac. in c. XXVI, Gen. claus. 4, qu. XII.*

Sacer oraculum, quod inter angustias posita Rebecca consuluit, hoc illi responsum dedit: *Dux gentes sunt in utero tuo, et duo populi ex ventre tuo dividuntur, populusque populum superabit, et major serviet minori:* Genes. xxv, 23, hoc est, Esau Jacobo. Sed cur minor Jacob reportabit benedictiones, et obtinebit primogenituram, cæterisque privilegii domus Isaac potietur, et meliorem locum occupabit, quam natu major Esau? Una omnium expositorum responsio est, id factum, quod Jacob esset vir sanctus, perfectus, et qui adummissam voluntatis Dei vitam suam institueret; Esau vero, homo (ut illum Apostolus vocat Hebr. XII, 16.) profanus, simoniaeus, gulæ deditus, aliisque flagitiis adiectus, quibus animam suam contaminauit, et genus suum dedecore aspersit. Præcedat ergo Sanctus peccatorem, profanum religiosus quamquam profanus, et peccator tempore sit major, priorque ab utero matris in mundum prodeat, ut hinc accipiat, illum in domo Dei esse antiquiorem, qui virtutum ditior; illum esse majorem tempore, qui honorum operum meritis affluentior. Ille primus est (inquit Sanctus Petrus Chrysologus serm. LXXIII, de his ipsis gemellis loquens) quem cælestis gratia generat, non natura mortalis; ille primus, quem gratia semper beate victurum gignit, non quem caduca natura propediem dissolvenda eniuit. S. P. PETRUS, *Chrys. Ser. LXXIII.*

Sacer scriptor, cum ab annis Abrahamum, honestamque ejus conjugem describeret, quos habebat, quando Angelus miraculosam, et sanctam illis posteritatem promittebat, sic ait: *Erant ambo senes, profectaque*

*ætatis;* Genes. XVIII, 11. Origenes Adamantius, homil. III, in Genes. et Philo Alexandrinus lib. de Abraham hunc sacri textus loquendi morem diligenter expendunt, atque illud in his verbis subnotant, quod horum conjugum provector ætas prima commemoratur, sic ut majorum, quos habuerunt, nullus senex factus in ulla scripturæ parte superiore narretur. Hinc primum nominant seniorem, inquit Philo, quamvis majores ejus triplo, et amplius longæviores fuerint, quorum neminem legimus hac appellatione dignum habitum. Quid mysterii habeat, quod primus hic noster Patriarcha Abraham venerabili senis appellatione connotari meruit, cum illum ad id temporis usque plurimi annis plurimis superarunt, et non pauci secula tota, neque pauca supra quam ille, vixerint? Seth fuit anctorum nongentorum, et duodecim, Enos nongentorum quinque, Cainam nongentorum decem, Malaleel octingentorum nonaginta quinque, Mathusalem nongentorum sexaginta novem, Lamech septingentorum septuaginta septem, et alii plurimi in longiores annos produxerunt vitam suam, quam Abraham. Quid sibi vult ergo, quod his tam decrepitis, et Abrahamo tam multo provectoribus honorificus senum titulus denegatur, quibus debitissimus videbatur, et uni credentium Patriarchæ ante omnes tribuitur? Respondet Philo: Proavorum Abraham neminem legimus hac appellatione dignum habitum, et merito: Cur merito? Nam revera senior non ex longitudine temporis, sed ex laudata vita, putatur. In illa celorum Regia non vocatur antiquus, qui longos annos exegit, nec qui sæcula pluscula transmisit, sed qui multis meritis excellit: Et, quoniam Abraham majores suos omnes, a quibus ætate superabatur, virtutum copiis, et perfectionis gradu longe infra se reliquebat, ideo hinc gloriosum senectutis vocabulum accedit, non illis. Ex quo intelligimus, antiquitatem, ut eam Deus supputat, *nach Gottes Rechnung*, non a longis annis, sed a multis, et magnis meritis, æstimari: siquidem, ut Philo Hæbreus in hujus rei amplificacionem: Porro, inquit, qui multum ætatis in tempore vixerunt sine probitate, longævæ pueri dicendi sunt. *Origenes Adamantius in Gen. h. III.*

Ablegabatur Dominus Jeremiam ad prædicandum cum amplissima commissione, ut evelleret, et destrueret, et disperderet, et dissi-

paret, et edificaret, et plantaret, constituens illum super gentes, et super regna. Cum se tam sublimi provinciæ impositum, tantique muneris dignitate auctum sanctus Propheta cerneret, oculos ad rudem ætatem suam converteret, et annos teneros cum asperitate operosi officii componeret, deprecabatur tam grave onus, ætatem prætendens, quæ tam arduo, et negotioso muneri præmodum impar esset. Prætextum alium, quam ætatis immaturæ, et perimbecillis, nullum reperit, quo præfecturæ tam gravis pondera a suis humeris prohiberet. Verum Dominus respondit, longe infirmisimam esse, eam rationem, qua injuncti officii susceptionem effugere posse putari, inquit: *Noli dicere, puer sum;* Jeremia I, 7, non est bona de paucitate annorum petita excusatio, non enim in annis posita est virtus, sed in recto rationis judicio, et sensuum maturitate; hæc enim est, quæ annos facit, et annosos eos, qui rudes ætate. Nam, ut Sanctus Ignatius *epist. VI, tom. III, Biblioth. Vet. PP.* habet, non annos continuo sapientes sunt, nec senes intelligentiam possident, sed spiritus, qui in hominibus est. Samuel parvulus Heli nonagenarium reprehendit; similiter Jeremias audit a Deo: *Ne dicas: Junior sum.* Adolescentia igitur non est contemnenda, quoties Deo consecrata fuerit; verum is contemendus est, qui improbo est animo, tametsi multorum dierum tempore plenus sit. In domo namque Dei, qui sanctior, idem antiquior, et qui virtutum splendorem habet majorem, is decentiore loco honoratur, et cæteris antefertur. S. IGNAT. *in ep. VI.*

Ignavissimorum quorundam hominum consuetudo est, ut, cum inter vitia senescerint, nullique pares sint, sola se præferant senectute, inquitbat Franciscus Petrarcha in quadam *Invect. in medic. lib. I.* Sunt, neque pauci, qui in solis canis omne existimacionis suæ præsidium habent constitutum, et ob unicum diuicile actam vitam, et exactam ætatem omnibus magnæ venerationi, et admirationi esse volunt. At stultum est, ex ea re sola singulare observantiæ cultum in domo Dei expectare, in qua ille antiquior habetur, qui consensu in usu virtutum, et incanuit in bonis meritis. *Petrarch. l. I, in vect. in med.*

Sapiens, cum de annis loqueretur, quos vivendo improbi homines percurrunt, ait, perbreves fore, et angustis limitibus circumscribendos; justorum e contra prolongandos,

et extendendos. Verba illius Prov. X, versic. 27 sic habent: *Timor Domini apponet dies, et anni impiorum brevialebuntur.* Habet suam hæc sententia difficultatem. Nam si ita est, ut Salomone affirmat, quomodo cum illo coheret, quod in dies crebro experimento discimus, homines sanctissimos magno sæpe compendio exigere vitam, consecratos vero, qui nulla, nisi pessima ex flagitiis fama sunt insignes, longos annos degere, et tota vivendo sæcula exæquare, non etiam numquam superare? Secundum hæc, quomodo illa Salomonica præmia accipiendæ, quæ seram ætatem timentis Deum spondet, impio autem parva temporis spatia minatur? Occurrit huic difficultati Robertus Holkot lect. LXXIX, in Proverbia, inquit: Potest dici, quod dies honorum augentur, malorum autem abbreviantur, quia solus ille dies dicitur noster, in quo bene viximus. Et quoniam unum quodlibet opus bonum velut dies quidam est vitæ, et justis opera bona plurima faciunt, restudent, propterea de iis dicitur, quod multos annos vivunt; de improbis vero, concisum ætatis tempus degere, eo quod illos operum laudabilium, et virtutis spiritus destituit. Itaque plus vivit, qui plus boni operatur, et quidem quempiam sine boni alienius operis exercitatione transmisit, illum oblitescere, et e numero dierum vitæ suæ expungere potest, adeo non vixisse putet annos quos male vixit. *Robertus Holkot hec. 79, in Prov.*

Refert sacer textus obitum Ismaelis, et Abraham patris ejus mortem quoque narrat. Et Ismaelis quidem occasum sic describit: *Anni vitæ Ismaelis centum triginta septem:* Gen. XXV, 17. Abraham vero totam ætatem ad hunc modum recenset: *Fuerunt dies vitæ Abrahæ centum septuaginta quinque anni;* ibi, v. VII. Sed est observandum mysterium, quod habet textus Hebræus in computatione annorum vitæ Abrahæ, qui apud Nicolaum Lyrarum, Abulensem, et Henoclam talis est: *Fuerunt dies annorum vitæ Abrahæ centum anni; et septuaginta anni, et quinque anni.* Tam distincte annos Ismaelis idem textus non enumerat; quid ergo sacramenti subsistat, quod Sancti Patriarchæ anni tam articulatum, partite, distributæque calculantur, filii autem anni confuse, verbo, ut sic dicam, unico, indicantur? Respondent Doctores paulo ante nominati, quod vita Abrahæ per cæteros annorum articulos tam enucleate distincteque digesta fuit, id factum, ut si-

guificaretur, quia Patriarcha in qualibet ætate congruam ei perfectionem habuit: illic autem non explicatur nomen amorum per singulos numeros, quia Ismael pluribus vitæ suæ annis minus pie vixit. Sic Lyranus: Vita ergo Abraham per certos numeros discretæ fuit. Ismaelis non item, ut indicio esset, quod Abraham vitam semper integerrimam, perfectamque duxit, ætatem suam fructuose transmisit, et vitam pretiosissimam, hoc est, cum virtute conjunctam, vixit: atque ideo dicitur, quod diem suum obiit plenum dierum: si nempe sunt pleni dies, et vita plena atque perfecta ea vocari potest, quæ bene, et laudabiliter operando exigitur. Non sic loquitur sacer scriptor de Ismaele, cujus anni omnes velut conglomeratim aut cumulatum exprimuntur, quasi unus annus fuisset omne tempus, qui vixit, quia minus pie vixit, et probabile est, male collocasse suos annos, adeo virtutis annum nullum vixit: quæ forte causa sit, quod deficiens mortuus esse dicitur, hoc est, jam mortuus oecubuisse. Nam qui vixit, et vitæ suæ tempus non exigit in actionibus sanctis, et laude dignis, ille, cum moritur, sepulchro inferitur, non tunc primum defunctus, sed pridem in vita præmortuus. Ille nimirum potest dici vivus, qui honorum meritorum est studiosus; ille multos annos habet, cujus animus multis virtutibus est locupletatus. (*Lyran. in c. xxv, Gen.*) Huc spectat, quod noster Cordubensis Philosophus Senecæ ep. cxxii, ait. Non, ut diu vivamus, curandum est, sed ut satis; nam ut diu vivas, fato opus est; ut satis, animo; longa est vita, si plena est, si conferta meritis, si dives virtutibus.

Jacobus de Lonzona apud Holkot memorat rebus publicis bene institutis olim magnæ curæ fuisse designare homines, qui ex officio totas ostiatim obirent civitates, domosque ex ordine singulas inviserent, et quibus studitis quisque in diem supremum occuparetur, solite perquirent, diligenter adnotarent, denique post cujusque obitum, subdactis accurate rationibus, non alios vitæ dies numerarent, quam quos bene agendo transmisisset. Postquam ergo ad calculos omnia fideliter revocasset, ætatem virtutis, vitæ dies, tumulo ejus adscribebant. Illique dies sic collecti in fine sepeliebantur in sepulchris eorum; ita quod unus, qui quadraginta annorum erat, etiam quatuor habuit, et sic similiter de aliis. Hæc ille ibi.

Fiebat ergo, ut alicui, qui annos natus quadraginta vivere desiderat, ejusmodi monumentum ponerent: *Hic homo quatuor tantum annos vixit, et mortuus est quadragesimo.* Alterius epitaphium tale erat: *Hic homo obiit quinquagenarius, et nullam diem vixit.* Alterius sepulchro illud ex Sap. iv, 13, insculpebatur: *Consummatus in brevi explevit tempora multa. Hic jacet, qui anno ætatis trigesimo mortuus, anno supra mille vixit.* (Lonzona ap. *Didac. Nyss.*, p. 1, pol., l. IV, l. III.) Nam ut Seneca epistola illa superiore 93, dicebat: Octoginta annis quis vixit. Interest, mortem ejus, ex quo die numeres. At ille obiit viridis, sed officina boni amici executus est, in nulla parte cessavit, licite ejus ætas imperfecta est. Octoginta annos vixit, nisi forte sic vixisse eum dicis, quomodo dicuntur arbores vivere.

Antiquus Pater Algerus quaerit, quæ causa sit, cur Dominus permittere voluerit, ut carus illius Præcursor in teneris vitæ suæ annis inter mortales agere desineret; in florentissima quippe ætate jussit illum obruncari effeminatus Rex Herodes, et decollavit eum in carcere. Marci vi, 27. Fuit Joannes, si virtutum ejus copiam spectes, maximus; si vitæ Sanctitatem, et prærogativa consideres, illustrissimus, et omnium ex mulieribus oriendorum eminentissimus. Hoc de illo pronuntiavit perfectionum, quæ in hominem cadere possunt, scientissimus, et justissimus et falli necius arbitrator, spiritum ponderator Dominus, Prov. xvi, 2, penes quem fuit pondera, numeri, et mensuræ meritorum omnium, Christi, æterna Sapientia Patris, cujus est illud assertum: *Non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista*; Matth. ii. Quod cum ita habeat, cur tam parum vixit: et annos vitæ triginta tres non explevit? Triginta duorum, et semis esse voluit? Triginta duobus annis, et medio solo, spiravit hominum post Christum, ejusque Matrem Virginem optimus, maximus, inquit, venerabilis ille Doct. l. 2, de *Sacram. Alt. capit. 7. Tom. 6. Bibl. Vet. PP.* Cur non exæquavit annos Abraham, ætatem Isaaci, et tempora Jacob, et vitam Patriarcharum aliorum, quorum fuerunt longissimi dies, et vita prolissima, ut supra dicebamus? Cur? Ut intelligamus, annorum multitudinem, et vitæ longævitate non de numero dierum, sed de cumulo meritorum, æstimandum; adeo Joannes diutius omnibus vixit, quia intra paucum illud tempus incitatore cursu

majora spatia emensus est, quam alii omnes. Et ut multum itineratus dicitur, non qui multas horas eundo trivit, sed qui plura miliaria post se reliquit; sic ille multos annos vixisse dicendus, qui multos bene vivendo consumpsit. *Ibid.*

Fulerum subjecit huic veritati responso, quod Barlaam Josaphato dedit, cum in illius colloquium primo venit. Venerabatur hic illius canos, suspiciebat vultum, admirabatur senium, quod tam longævum illi videbatur, tamquam ex primis mundi hominibus quidam fuisset. Interrogatus autem Barlaam de annis, quos exegisset, respondit: Vitæ annos quadraginta quinque, neque plures numero. Attonitus inexpectata responsione Josaphat, comiter illi, ac perurbane his fere verbis occurrit: Fieri non posse videtur, ut frons hominis non adultioris tam crebris, et profundis sit exarata rugis, et vir decrepitus, qualem tuum canum caput loquitur, non longiores vixerit dies. Cui venerabilis, et sanctus Senecio apud B. Joannem Damascenum historiae Barlaam, et Josaphat cap. xviii. Si computem annos, quibus Deo vixi, et tunc tantum quadraginta quinque, et hos tantum annos vitæ computo; cæteros, quos in vanitate transegi, mortis annos reputo. Itaque desinas mirari postquam ex his, quæ dixi, accepisti, a Deo illos tantum recenseri in annis vitæ, quos bene merendo bene collocamus; illos vero numerari in annis mortis, quos peccando male prodigimus. Non vixit peccator, numquam moritur justus, et qui in plures incumbit virtutes, is magis longævus æstimari potest. *Vit.*, c. i, 8.

## MISCELLANEA.

QUALITAS. — Nulli præclusa est virtus, omnibus patet, omnes admittit, omnes invitat, non eligit dominum, non censum, nudo homine contenta est. *SENECA. Epist. LXXX.*

Ille bonus artifex est, qui de omni materia facit optimum, quod fieri possit; ut Phidias de omni materia faciebat optimam statuam, sic sapiens, si licet, virtutem etiam in divitiis explicabit; sin minus, in paupertate, quæcumque fortunam acceperit, ali-quod memorabile ex illa efficiet. *Idem, epist. LXXXIX.*

Quintus Græcius virtutem in hoc schemate depinxit: In altissima rupe stat pœtera palma, plena fructibus, inter quos in pulchro solio virtus aureas coronas projiciens

sedet; sed ad hanc rupem, et palmam aditus spinis est obsitus. *KISSELUS, tom. 1, conc. LXVI, § 7.*

Non, ut quibusdam visum est, arduum in virtutes, et asperum iter est: plano adeunt. Multo difficilius est facere illa, quæ facilis. Virtutum tutela facilior est: vitia magno coluntur. *SENECA, l. II, de ira.*

Potest ex casa vir magnus exire, et ex humili deformique corpuseulo formosus animus, ac magnus. Quosdam itaque videtur mihi in hoc natura tales generare, ut approbet virtutem in omni loco nasci. *Idem, epist. LXVII.*

Qui virtutem suam publicari vult, non virtuti laborat, sed gloriae. Non vis esse justus sine gloria; at maherula sepe debetis justus esse cum infamia. Et tunc, si sapias, mala opinio bene parta delectat. *Idem, epist. CXX, hom.*

Virtutis pars disciplina constat, pars ex-citatione: et discas oportet, et quod didicisti, agendo confirmes. *Idem, epist. CXXIV.*

Omnes præclari effectus a Deo in monte fere sunt patrati. In Monte Moysi legem, Eliæ audientiam, dedit. In monte Sion Spiritus Sanctus Apostolis datus. In monte Olivæ Christi in cælum ascendit. In monte Calvaria passus est; ut disceremus, viam virtutis arduam esse, nec sine labore ad eam perveniri. (*STAPIET. them. 1, in Dom. II, quadr.*) Hinc, et Salomon in throno suo reclinatorium quidem aureum, sed ascensum purpureum, fecit, et media charitate constravit. *Cant. III, 10.*

Proprium est virtutis, non quid actum, sed quid agendum sit, nec quid adsit sibi, sed quid desit attendere; unde est, ut saepe illam non de quæsito gloriantem, sed de quærendo sollicitam, videam. Dicemus, si liceret, avaram, aut certe avaritiæ similem esse virtutem. Jugiter siliit, quotidie inardescit: quo plus quæsierit, eo sibi pauperior videtur, et plus appetit. Nullus ei desiderii modus est: Nullus sat magnus cumulus meritorum. *PETRARCH. Dial. x.*

Antisthenes negabat sapientem vivere juxta leges ab hominibus institutas, sed juxta normam virtutis; sentiens, non ideo quid faciendum, aut vitandum, quia leges jubent aut vetant: sed quia ipsa ratio dicitur, hoc esse honestum aut turpe. *LAERT., l. VI.*

Idem discipulis suis dicere solebat, virtutem esse rem operum, non autem multis verbis indigere. *Ibid.*

Recte dixit quispiam :

De virtute loqui, facile est, virtutibus uti,  
Hoc Sampsonis opus.

*Apud Beirlnck, them. 1, in festo Visit.*

Nec male Horatius virtutis genium expres-  
sit sequentibus versibus :

Virtus recludens immeritis mori,  
Colum negata tentat iter via.  
Cœtusque vulgares, et adam  
Spernit humum fugiente penna.

*L. III. Od. II.*

Cum Philippus Rex Macedo post devictum  
prælio Archidamum Regem Laedæmoniae,  
insolentem illi epistolam scripsisset, respon-  
dit Archidamus : Si metiaris umbram tuam,  
haud quaquam reperies majorem factam,  
quam erat ante victoriam. *PLUTARCH. in  
Laco.*

NECESSITAS. — Cum duo fratres ad senem  
in Scythia venissent, et eorum alter diceret :  
Abba, totum vetus, et novum Testamentum  
memoria comprehendi. Respondit ei senex :  
Implevisti aerem verbis. Cum vero alter di-  
ceret : Ego utrumque testamentum scripsi :  
iterum dixit senex : Et tu implevisti fenestras  
chartis ; an ignoratis, quia dictum est :  
Regnum Dei non est in sermone, sed in vir-  
tute. *Via PP.*

Charislaus interrogatus ; quam Rempublicam  
judicaret optimam ? eam respondit, in qua  
cives inter se de virtute contenderent.  
*PLUTARCH. in apophth.*

Bias ad Ægyptios eunti filio, et percontanti,  
quod ei maxime gratum faceret ?  
Viaticum, respondit, senectutis possidendo,  
virtutem intelligens. *S. BASIL., orat. VII, de  
virt., l. IV.*

Recte necessitatem virtutis Ovidius sequen-  
tibus expressit versibus :

Materiemque tuis tristem virtutibus imple.

Ardua per præceps gloria vadit iter.

Hec tora quis nosset, si felix Troia fuisset ?

Publica virtutis per mala facta via est.

Arts tua Tiphys jacet, si non sit in aequore fluctus :

Si valeant homines, ars tua, Phœbe jacet.

Quæ latet, inque bonis cessat, non cognita rebus,

Apparet virtus, arguiturque malis.

Dat tibi nostra locum tituli fortuna, caputque.

Conspicuum pietas, quo tua tollat, habet.

*Trist., ep. III.*

UTILITAS. — Nulli non virtus, et vivo, et  
mortuo, retulit gratiam, si illam bona secu-  
tus est fide. *SENECA, epist. LXXX.*

Phocion missam sibi ob virtutem ab Ale-

xandro sexaginta millium aureorum sum-  
mam remisit, dicens : Sinat igitur me esse  
tam. *RODRIG., p. 3, tr. III.*

Socrates interrogatus, an Regem Persarum  
judicaret felicem esse ? Respondit : nescio,  
hercle, quantum virtutis, et discipline  
habeat. *LAERT., l. VI.*

Antisthenes dicebat, virtutem esse arma-  
turam, quæ detrahi non possit : ensis enim,  
et clypeus excutuntur ; sapiens autem, ac  
virtute præditus numquam non armatus est,  
eoque vinci non potest. *LAERT., l. VI.*

Antigonus adolescenti cuiusdam patris, viri  
fortissimi, stipendia petenti dixit, se non  
nisi ob proprias ejusque virtutes merce-  
dem, ac munera dare solere. *PLUTARCH. in  
apophth.*

Arca Noetica, quia Dei jussu bitumine in-  
trinsecus, et extrinsecus bene oblitæ erat, in  
mediis fluctibus navigabat secunda ; multo  
magis vero anima, si virtutibus internis, et  
externis prope fuerit communita, a proci-  
lentationum non timebit. *ALVAR., l. II, l. III,  
p. 1, c. VI.*

DIGNITAS. — Unum hominis bonum ipsa  
virtus est, quæ inter hanc fortunam, et illam  
superba incedit cum magno utriusque con-  
temptu. Virtus rectorem ducentemque desi-  
derat ; sed sine Magistro vitia discuntur.

Una res est virtus, quæ immortalitate nos  
donare possit, et pares Diis facere. *SENECA  
in epist.*

Dignitatem virtutis, quæ in imitatione Chris-  
ti consistit, recte quidam sequentibus ver-  
bis expressit : *SENECA apud Laetant., l. III,  
instil.*

Si Christum discis, satis est, si cætera nescis :

Si Christum nescis, nihil est, si cætera discis.

*Apud Fab. conc. III, in Dom. 1. post Epiph.*

Euripides dicere solebat : Bonus mihi vir  
nobilis videtur. Qui vero non est justus, licet  
a patre meliorem, quam Jupiter, sit genitus,  
ignobilis mihi censetur. *Apud Fab. conc. II,  
in festo S. Jacobi.*

Alphonsus Rex, cum eo presente commen-  
darent aliqui virtutes, et facinora Nicolai  
Picennini, unus vero imaginariæ nobilitatis  
opinionem inflatus diceret : Hæc omnia ali-  
quid essent, si non esset lanionis filius ; sub-  
jecit : Equidem malum Nicolaus Picenninus,  
quam Regis filius, esse. *Ibid.*

JUCUNDITAS. — Abraham non in die nati-  
vitatibus filii sui Isaac, sed in dies ablatationis,  
instituit convivium ; in quo, ut aiunt SS. Am-

brosius, et Augustinus, intelligitur profectus  
mentis, quia idoneus factus est Isaac fortio-  
ris gratiæ cibo, et virtutis alimento, non  
adhuc, ut Corinthii, lacte potandus, sed  
epulis solidioribus. *Idem conc. IV, in Dom. 1,  
post Epiph.*

Non male Horatius canit :

Non possidentem multa vocaveris

Recte beatum ; rectius occupat

Nomen beati ; qui Deorum

Muneribus sapienter uti,

Duramque callet pauperiem pati,

Pejusque letho flagitium timet.

Non ille pro charis amicis,

Aut patria timidus perire.

*L. IV. Od. IX.*

Liber, qui S. Joanni in Apocalypsi devo-  
randus tradebatur, in ore quidem dulcis, in  
ventre amarus erat ; ut intelligatur, amaram  
quidem virtutis esse adeptionem, jucundam  
tamen possessionem. *GRAN. in locis com.,  
f. 212.*

Hoc uno beati esse possumus in hac vita,  
si fugientes illecebras voluptatum, solique  
virtuti servientes, in omnibus laboribus, mi-  
seriisque vivamus, quæ sunt exercitia, corro-  
boramentaque virtutis. *Lactant. apud Beir.,  
the v in fest. Omn. Sanctior.*

#### AXIOMATA.

Suis sibi quisque hæres optimus : Quod  
axioma Heliogabalus Imperator pro sym-  
bolo habuit. *Chronol. Principum in serie  
Imper.*

Non gens, sed mens scilicet beatum, et  
laudabilem, ac potentem efficiunt ; uti Æmi-  
lianus Imperator in suo symbolo habebat.  
*Ibid.*

Virtus, dum patitur, vincit : Quod dictum  
a Constantino Imperatore pro symbolo usur-  
patum est. *Ibid.*

Marcet sine adversario virtus : Valetiani  
Maximini Imperatoris erat symbolum. *Ibid.*  
Difficilia, quæ pulchra : Constantinus Im-  
perator pro Symbolo eligebat. *Ibid.*

Omnia mea mecum porto : Valentianus  
III, in symbolo gerebat. *Ibid.*

Unita virtus valet : Othonis III, Imperato-  
ris symbolum. *Ibid.*

Animus est, qui divites facit : Adolphi  
Nassovii Imperatoris symbolum. *Ibid.*

Quod optimum, idem jucundissimum ; Al-  
berti Austriaci Imperatoris symbolum. *Ibid.*  
Sola bona, quæ honesta : Ludovici V. Ba-  
vari Imperatoris symbolum. *Ibid.*

Vilius argentum est auro, virtutibus au-  
rum. *Ibid.*

Non male quoque alius canebat ;

Auro quid melius ? Jaspis. Quid Jaspide ? Virtus.

Quid virtute ? Deus. Quid Deitate ? nihil.

*HORATIUS in Ep. Buchlerius.*

Virtus non eget hedera. *Idem.*

In re præsentium experimentum virtutis.

Virtus amatorem non admittit sordidum.

*FLORILEG., p. 2.*

#### AUCTORES.

Jacobus Alvarez tom. II, de adeptione vir-  
tutum.

Antonius Gaudier de perfectionis natura,  
fol. 118, 122, 357.

Franciscus Arias tom. II, tract. I.

Joannes Busaeus in Viridario V. eod.

Franciscus Labata in locis comm.

Ludovicus Granat. loc. comm. f. 201.

Hadrianus Lyreus Apophthegmatum S.

Ignatii I. II, apophth. IV.

Hugo Roth, in via regia virtutis p. 1, c. v  
et p. 2, c. XVII et p. 3, c. XXV.

Ludovicus Cressolius in Anthologia sacra.  
Decad. II.

Jacobus Marchantius in Horto Pastor. tr.  
IV, lect. IV.

Mathias Faber tom. I, concil. II, in Festo  
S. Jacobi, et tom. II, conc. IV, in Dom. post  
Epiph. et conc. V, n. 2, et tom. III, conc. VI,  
in Dom. VI, post Pentec.

Laurentius Beyrlinck them. I, in Festo  
Visit. et th. V, in Festo omnium Sancto-  
rum.

Thomas Stapletonus text. II, in Dominic.  
XII, post Pentec. Item text. I, in Dom. II.  
Quadrag. et text. VII. Dom. II. Advent.

Bernardinus Rosignolius de actionibus vir-  
tutum tom. toto.

#### UNCTIO EXTREMA

##### QUOAD.ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est Sacramentum a Christo  
institutum, ad ægroto periclitanti de vita  
conferendam salutem animæ, vel etiam cor-  
poris, per unctionem olei benedicti, et ora-  
tionem Sacerdotis. Cum enim mortis articu-  
lus ob multa, quæ tunc occurrunt, sit formi-  
dabilis, statusque vitæ nostræ incertus, ac  
futuræ incertior, multaque se tunc ingerant